

נספח: טקסטים
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
לבתי ספר עצמאיים
על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
75281, קיץ תשע"ו

לפניך שלושה טקסטים.

קרא את שלושת הטקסטים, וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

טקסט א – מאמר

מהגרים נקבצו עליה

(מעובד על פי מורג, מ'. מלחמת העולם השלישי מרעידיה את אדמת אירופה ההמומה, **המודיע**, כ' באלול תשע"ה)

מיליוני אנשים אומללים, שקצה נפשם במדינותיהם מוכות המלחמות ורדופות העריצות והעוני, קמים ועוזבים את מולדתם – סוריה או לוב, סודן או אריתראה, עירק או תימן. המוני מהגרים צובאים על גבולותיהן של ארצות אירופה ומחפשים בהן עתיד טוב יותר.

האירופים אובדי עצות ושרויים בוויכוחים פנימיים – מה לעשות לנוכח הנחשולים האנושיים המסתערים על הגבולות וחוצים מדינות, על עולליהם וטפם. במדינות מערב אירופה משתדלים לנהוג בהבנה ולקלוט את המהגרים, עם זאת הם מודאגים מן ההתגברות של תופעת ההגירה, ואילו במדינות מזרח אירופה כמו צ'כיה וסלובקיה נוהגים בקשיחות במהגרים ומסרבים לקלוט אותם.

אסונות קשים מכים במהגרים – בחופי לוב טבעו שתי סירות שעליהן מאות מהגרים, ובאוסטריה מתו עשרות מהגרים בתוך משאית של מבריחי גבולות. אלפי מהגרים חשופים למחלות וסובלים מתת־תזונה. לפי ארגון ההגירה הבין־לאומי, בשנה האחרונה טבעו למוות 3,492 מהגרים שניסו להגיע לאירופה דרך הים. בכל יום חיילים של צבא איטליה ויוון מחלצים כאלף מהגרים מן הים.

אולם האם אירופה יכולה להרשות לעצמה להיהפך – בחסות החמלה – ליבשת של מהגרים? בשנים האחרונות אירופה מוצפת מהגרים, ורבים מהם עושים באירופה כבשלהם. שכונות העוני בפרברי הערים הגדולות הולכות וגדלות והפשיעה מתרחבת; מהגרים עניים המתעלמים מן החוק והסדר נמצאים במרכזי הערים, והסביבה משתנה בהדרגה לנגד עיניהם המבועותות של אזרחי אירופה; השינוי הדמוגרפי מהיר; במקומות עבודה מעדיפים להעסיק מהגרים, משום שהם מוכנים לעבוד יותר ולהשתכר פחות. האם יהיה נכון להתעלם מכל ההתרחשויות הללו ולפתוח את הגבולות לרווחה? זאת הדילמה הקשה שניצבת לפני אירופה.

הדילמה הזאת מפלגת את מנהיגי מדינות אירופה וקורעת את האיחוד האירופי. הונגריה למשל בנתה חומת תיל כדי לעצור את זרם ההגירה המגיע מסרביה. האיחוד האירופי טען כי מעשה זה הוא הפרה של תקנות האיחוד המחייבות לאפשר תנועה חופשית בין המדינות. במדינות אחדות עולה כוחן של מפלגות קיצוניות הנאבקות בהגירה, וזוכות בשל כך לתמיכה מן האזרחים החוששים לאבד את הצביון התרבותי של מדינתם. אם כן משבר ההגירה מאיים לא רק על "אירופיותה" של היבשת אלא גם על אחדותה. המדינות החלוקות בנוגע ליחס כלפי המהגרים מתווכחות זו עם זו ומטיחות האשמות זו בזו, וכמה מהן מסרבות לשאת בנטל קליטת המהגרים; איטליה יוצאת נגד צרפת שיוצאת נגד בריטניה שיוצאת נגד חוקי ההגירה של האיחוד האירופי שיוצא נגד יוון שמצבה דומה למצבה של הונגריה שהוזהרה על ידי אוסטריה וגרמניה.

לפי נתוני האו"ם, ארבעה מיליון פליטים סורים נמלטו מאימת המלחמה בארצם למדינות סמוכות, מהם 1.8 מיליון פליטים שוהים על אדמת טורקיה ומתכוונים להמשיך לאירופה. עוד 7.6 מיליון סורים שנעקרו מבתיהם עדיין כלואים בסוריה וממתנינים לשעת כושר לברוח ממנה. הפליטים הסורים מקבלים במהירות רבה מעמד של מבקשי מקלט בשל ההסכמה הברורה של הרשויות באירופה כי הם מגיעים ממדינה מדממת.

המהגרים, שחייהם היו חסרי תוחלת בארצות המוצא שלהם, אינם נבהלים מן התנאים הקשים הצפויים להם בתקופה הראשונה להגעתם לאירופה. כי מה הם קשיים אלה לעומת התלאות וסכנות המוות שמהן נמלטו? 35

מיום ליום הבעיה מחריפה. לדוגמה, יוון היא התחנה הראשונה של המהגרים במסע ההגירה אל שאר מדינות אירופה. בכל יום מאות מהגרים מגיעים ליוון. רובם נדרשים לעבור ארבעה קילומטרים בים בדרכם מטורקיה בסירות משוטים, סירות מתנפחות או גרוטאות שטות. אלפי מהגרים שוהים תחת כיפת השמים בחום ובקור בחופים שאליהם הגיעו.

המהגרים המציפים את החופים של איי יוון מבריחים את אחרוני התיירים מן המדינה, ובעקבות זאת נפגע קשות ענף התיירות ביוון. ענף זה הוא 20% מהתל"ג* של המדינה, ופגיעה בו מקשה על ההתאוששות של יוון מן המשבר הכלכלי שבו היא שרויה. 40

בעת האחרונה הקצתה הנציבות האירופית למדינות האיחוד האירופי 2.4 מיליארד אירו לחמש השנים הבאות כדי להתמודד עם תופעת ההגירה. התקציב מיועד לבניית מרכזי קליטה למהגרים ולשילובם בחברה מחד גיסא, ולשיפור הפיקוח על הגבולות ולתקצוב תכנית לגירוש מהגרים שלא אושרה בקשתם למקלט מאידך גיסא. 45

* תל"ג – תוצר לאומי גולמי. הערך הכספי של כל הסחורות והשירותים שיוצרו במדינה וההכנסות של המדינה שמקורן בחו"ל.

טקסט ב - ריאיון עם אבי פרימור*

(מעובד על פי קולינס, ר', בארי, ח'. דרום תל אביב פינת בודפשט, יתד נאמן, כ' באלול תשע"ה)

זה שנים רבות אירופה היא יעד מועדף של מהגרים מן המזרח התיכון ומאפריקה. בעבר ניסו מדינות אירופה להתעלם מהגירה זו מכיוון שחשבו שזרם ההגירה ייפסק. לא כן עכשיו.

האם חלה עלייה תלולה ופתאומית בזרם המהגרים המגיעים לאירופה?

כן. השנה מצפים ל-800 אלף עד מיליון מהגרים במערב אירופה בלבד, לעומת 400 אלף מהגרים שהגיעו אליה בשנה שעברה. כלומר בשנה אחת נרשמה עלייה של 200%-250 במספר המהגרים. טבעי שבעקבות עלייה זו הבהלה הולכת וגוברת.

5

מהי הסיבה לעלייה התלולה במספר המהגרים דווקא בעת האחרונה?

זרם המהגרים גובר בשל מגוון סיבות: המשבר בסוריה, חוסר השקט בלבנון, מלחמות האזרחים בעירק ובלוב וכן הבעיות באפריקה. צריך להבין – פליטים אינם בורחים לאי-שם. כשהם נמלטים מבעיות הם מחפשים מקום נוח. שום פליט מסוריה לא יברח לכיוון רוסיה, ודאי שלא לאוקראינה. מערב אירופה הוא היעד הנכסף שלהם. הם מחפשים עבודה, סיוע הומניטרי ודמי כיס – עד שימצאו מקורות פרנסה. את אלה הם יכולים למצוא בכמה מן המדינות העשירות במערב אירופה, כמו גרמניה ואוסטריה.

10

מדוע האירופים מאפשרים למהגרים הרבים לבוא בשעריהם?

ראשית לקחי העבר. נוסף על כך האירופים זקוקים מאוד לידיים עובדות. במדינות כמו גרמניה, אוסטריה וכמה ממדינות סקנדינביה הזדקנה האוכלוסייה, ורוב המהגרים הם צעירים בגיל העבודה, והם מוכנים לעבוד גם בעבודות פשוטות בשכר נמוך.

15

מי עומד בימים אלה בראש המתנגדים למהגרים – השלטונות או האזרחים?

היחס של השלטונות, בעיקר בגרמניה, הוא הומניטרי. בגלל השואה הם רוצים להוכיח לעצמם ולעולם שגרמניה של היום אינה ממשיכת דרכה של גרמניה הנאצית. ההתנגדות מגיעה מלמטה, מן האזרחים המתקוממים נגד הנוכחות של מהגרים רבים ברחובות הערים, וכן מגורמים פוליטיים, לאומנים קיצוניים המגבירים את ההתנגדות למהגרים.

20

בשל הזעם של האזרחים המנהיגים האירופים מצהירים הצהרות שאינן עולות בקנה אחד עם עקרונותיהם ועם תפיסת עולמם הבסיסית. כך לדוגמה על אף הגישה ההומניטרית של קנצלרית גרמניה היא קראה לפזר את הפליטים בין מדינות האיחוד כדי שלא רק גרמניה תישא בנטל. קריאה זו נבעה מן הלחץ של האזרחים.

25

ראוי להעיר כי לפי האמנות והחוקים הבין-לאומיים, אירופה אינה מחויבת לקלוט בשטחה את כל המהגרים, אלא רק פליטים שנמצאים בסכנת חיים. אבל במקרים רבים אי אפשר לדעת מי אכן נמצא בסכנת חיים. רבים מן המהגרים מתחזים לפליטים הנמצאים בסכנת חיים אף על פי שהם אינם כאלה. אסור לשכוח שהאירופים עצמם, כאמור, זקוקים להגירה הזאת – גם אם לא בסדר הגודל הזה. אבל בהחלט צריכים.

30

* אבי פרימור היה שגריר ישראל באיחוד האירופי, בבלגיה, בלוקסמבורג ובגרמניה. כיום הוא ראש המרכז ללימודים אירופיים באוניברסיטת תל-אביב.

האם אין חשש שעם זרם המהגרים יחדרו לאירופה גם פעילי טרור?

אפשר לומר זאת על כל הגירה. השאלה היא מה הממדים. אירופה די פתוחה, ואם רוצים אפשר להיכנס אליה באמצעות מסמכים מזויפים. מחבל לא צריך להתחפש לפליט כדי להיכנס לאירופה.

האם יש סיכוי של ממש לעצור את זרם המהגרים? האם יש תכניות בעניין זה?

עד היום לא הייתה כל מדיניות בעניין. המדיניות של אירופה הייתה מדיניות של בת־יענה. גם בשל התקווה שהתופעה תצטמצם או תחלוף מאליה וגם בשל הצורך של מדינות אירופה בידיים עובדות. אני מעריך שכעת הן מגיעות לרוויה, ולכן סביר שיגבשו מדיניות חדשה.

לדעתי, האירופים לא יוכלו לעצור לחלוטין את זרם המהגרים, אולם הם יוכלו להאט את קצב ההגירה. על פי המנטליות של אירופה, לא תיתכן הקמת חומה סביב היבשת. זה פשוט לא רלוונטי. אני מניח שיימצאו דרכים להאט את קצב ההגירה, למשל השקעה במדינות המוצא כדי למנוע ממהגרים פוטנציאליים לעזוב אותן. אני צופה שהבעיה לא תיעלם. מדינות אירופה יצטרכו לגבש מדיניות מעשית יותר ולתאם ביניהן דרכי פעולה כדי להתמודד עם הבעיה.

35

40

העולם רועש וגועש

(מעובד על פי אברהמי, ע'. העולם רועש וגועש, יתד נאמן, ט"ז באלול תשע"ה)

מי שמתבונן בכותרות העיתונים של השנה האחרונה מתוודע לכמה מן התהליכים המתרחשים בעולם, העשויים להביא לתפניות היסטוריות אדירות. אחד מן התהליכים הבולטים הוא הגירת המונים למדינות אירופה. מתברר שכל ההתרחשויות במדינות אירופה עד כה היו רק קדימון להתרחשויות שעוד עלולות לקרות. עד כה נעשו רבעים שלמים בערים הגדולות במערב אירופה לאזורים של מהגרים בלבד, והם חסומים אפילו בפני המשטרה המקומית, אולם כעת מדובר באיום דמוגרפי על מדינות מסוימות. 5

אין ספק שבמבט ראשון קשה למצוא דופי ברצון של האירופים לסייע לבני אדם אומללים המבקשים לעצמם מפלט לאחר שחוו תלאות רבות במדינות כמו ניגריה, אפגניסטן ובעיקר סוריה. אולם הניסיון מלמד שקשה מאוד לשפוט את התהליכים הללו לפי תמונת הרגע, שבה הם נראים כפליטי חרב חסרי ישע הזקוקים לעזרה. במקרים רבים מתברר שאין מדובר בפליטים כאלה אלא במהגרים הרוצים לשפר את תנאי חייהם. לא אחת לאחר תקופה של התאקלמות וצבירת ביטחון עצמי להתמודדות עם הַזְרוּת, יש מהגרים המרגישים בבית ומנסים להעתיק למקומות מושבם החדשים את תרבותם, ויש היוצאים לפרשות דרכים ומלסטמים את הבריות. כמו כן סביר מאוד שגופים המנהלים מלחמה נגד העולם המערבי ותרבותו, מנצלים את תנועת ההגירה ההמונית ומחדירים בחסותה תאים חתרניים, המונחים לפעול בשעת כושר נגד המדינות המארחות אותם. לאיומים חמורים אלה יש לצרף את ההתמודדות על מקומות עבודה ואת האיום על רווחתן של האוכלוסיות המארחות. אלו הם חלק מן האתגרים שמציבה תופעת ההגירה הזאת. 10

זרם ההגירה הנוכחי אינו משאיר מרחב תמרון גדול, ואם לא ייעצר במהרה יש לחשוש שקרבה התמודדות בלתי נמנעת על אדמת אירופה. במקרה כזה יש חשש מפורענות חסרת סייגים וגבולות, שעלולה לשנות את המפה של אירופה ואף של העולם כולו, שכן אי־אפשר לדעת מי ישלח את ידו ויתערב במה שיקרה. 20